

KVINNENE OG FAGSTYRE.

For over 50 år siden uttalte den store fremsynte Henrik Ibsen i ett foredrag i Trondheim: Det må komme ett adelig element inn i vårt statsliv, i vår administrasjon, i vår presse. Han mente ikke fødselens adel, sa han, ikke pengenes, ikke kunnskapenes, ja ikke engang evnenes og begavelsens adel. Men han mente karakterens, sinnets og viljens adel. Og dette vilde komme til oss med våre arbeidere og våre kvinner. Det er ingen tvil om, at Ibsen dengang så helt rett, som så ofte ellers. Men når disse nye elementer, da de kom inn i statslivet, allikevel ikke brakte den fornyelsen, som vår statshusholdning så bittert trengte, har det sin ganske spesielle grunn.

Arbeiderne gjorde forsviddt rett: De sluttet sig sammen til en faglig gruppe om sine spesielle næringsinteresser, og de har derfor fått bedret sine egne materielle kår. Men de blev av sine ledere utnyttet i partipolitikkens tjeneste til klassehat og klassekamp og en forbitret kamp om samfundsmakten. Derfor blev de ikke det gode element i samfundets tjeneste.

I snart en menneskealder har kvinnene hatt stemmerett og skulde på den måten hatt anledning til å gjøre sig gjeldende i samfundslivet. Men vi ser, at skjönt kvinnene representerer mer enn halvparten av velgermassen, kommer bare ett forsvinnende antall med i det kommunale liv eller i statens tillitsstillinger. Og skjönt kampen om kvinners likestilling formellst er praktisk talt tilende, ser vi gang på gang, at det må ett åråpent vakthold til, om vi ikke skal gli inn i reaksjonen igjen.

Kvinnene har gjort en dobbelt feil: Vi sluttet oss ikke sammen, slik som arbeiderne gjorde, til en faglig gruppe om ett kvinneprogram, som vi hadde hatt anledning til å sette noe inn på. Og videre lot vi oss enkeltvis fange inn av partipolitikken, lot oss utnytte som stemmekveg, og lot oss helt neutralisere og sette utenfor.

I begge tilfeller er det alltså partipolitikken, som har hindret to så uhyre viktige menneskegrupper fra å bli det innslag av karakterens, viljens og sinnets adel, i vårt statsliv, som Ibsen hadde ønsket og ventet, og som de sikkert av hele sitt hjerte selv hadde ønsket å bli.

Istedet har levebrødpolitikkerne og de høit lønnete partiledere utnyttet disse verdifulle velgermasser til sine personlige formål.

Vår nuværende statsform kom til oss med den store stormbølgen fra den franske revolusjon. Frihet, likhet og brorskap var deres vakre, smellende fane.

Det er ingen tvil om, at Demokratiet og Folkestyret, slik som det fikk sin utformning i vår glimrende grunnlov av 1814, bygger på ett helt ideellt grunnlag, men det er helt feilagtig å tro, at denne statsformen forutsetter partipolitikk. Partipolitikken har helt enkelt tatt systemet i sin tjeneste og misbruket det. Er arbeiderne fri? Føler de sig som landsmenns brødre? Er de blitt behandlet som deres like? Og kvinnene? Er vi frie i økonomiske spørsmål: og hvordan er det med likheten og brorskapet i kampen for tilværelsen?

Revolusjonens smellende fane er i praksis blitt en kald død hånd, som holder landets beste krefter nede, - den ene i hat og ustanselig misfornøielse, den annen er stenget inne i partipolitikken som kaklende hønseflokker.

Det er partipolitikken som har ødelagt det verket som fedrne på Eidsvoll bygget. Det var deres mening, at landets regjering skulde ha til opgave å forvalte statens daglige styre på samme måten som direksjonen i ett aksjeselskap. Den skulde legge de detaljerte planer for statens stell og gjennomføre dem. Den skulde ha det historiske ansvar for landets kurs. Stortingets opgave skulde være den bevilgende og lovgivende makt, det skulde trekke op rammen for forvaltningen og bevilge statsbudgettet i sin helhet, men detaljene skulde overlates til regjeringen. Folkets kritikk over disposisjonene derimot, skulde eventuellet Stortinget øve. Slik var det virkelig fra 1814 til 1884, uten at noen dengang drømte om å kalle det ett diktatur.

Men hvordan er det blitt? Siden 80-årene har partipolitikken tilspisset sig og den har satt hele maktfordelingen på hodet. Nu bestemmer Stortinget selv hver eneste detalj og binder på forhånd regjeringen, som öieblikkelig kan styrtes, når avstemningen i Stortinget går den imot. På den måten er regjeringen bare blitt en kateball for partipolitikkens luner. Men er da Stortingets makt avhengig av at det deltar i alle detaljavgjørelser? Nei, på ingen måte. Enhver forretningsmann vet, ja, alle flinke husmødre vet, at ingen sjef er sterkere enn den, som har evnen til å sette sine folk i arbeid, men som har hjernen klar til det store overblikk og er fagkyndig nokk til selv å si ifra, at slik skal det være og ikke slik. Men, hvordan er det med sakkyndigheten hos dette Storting, som i vår tid forlanger all makt i Stortingets sal? Er landets næringsinteresser tjent med den nuværende representasjon? Det skulde da være ett særskilt hell, om de representanter som er valgt utelukkende efter partipolitiske og lokale hensyn skulde slumpe til å være en helt tilfretsstillende sammensatt, allsidig faglig representasjon for alle næringsgrener. Som det nu er kommer derfor staten som sådan og særinteressene i stadig helt nedbrytende konflikt. Denne partipolitiske sammensetning av Stortinget har derfor også resultert i en høist usakkyndig avgjørelse av en rekke saker, for ikke å snakke om, hvordan avgjørelsene har fristet representantene til byttehandel: Stemmer du for denne saken, som angår mitt distrikt, idag, så skal jeg stemme for din sak imorgen!

Det er vel ikke mange mennesker idag, som ikke forstår, at det gamle system nu er ferdig, og at en ny tid er på trappene. Det som gryr i verden idag, det system som vil reise sig av det gamles aske, det er en verdensordning, hvor saklighet, rettferd og orden er det nøkterne program. En folkerepresentasjon utgått fra legaliserte yrkeslaug og åndsintitustsjoner som skole, kirke, kunst og vitenskap i et faglig Riksting vil avløse partipolitikken og klassekampen. I det faglige Riksting vil både åndens og håndens arbeidere få sin forholdsmessige representasjon og alle landsdeler vil bli tilgodesett i forhold til sin folkemengde. Der vil også bli plass for en hel del kvinner, antagelig ett antall på 40, som representanter for for husyrket, som husmor,

- 3 -

hushjelp eller husstellpedagoger, som ledere av barnas første og mest grunnleggende opdragelse, denne viktige opdragelsen som foregår i hjemmene før skolepliktig alder. Det finnes vel ikke en sak så viktig for ett land, som den opvoksende slekt og dens vilkår, - derfor må deres ord nu bli hørt, som har ansvaret for hjemmet og barna. Men det er ikke meningen, at bare kvinner som arbeider i husyrket eller er mødre skal få anledning til å tjene sitt land og sin stand med sin innsikt og erfaring. De kvinner som arbeider i ett yrke og som er innregulert i sitt spesielle legaliserte yrkeslag vil selvsagt også kunne velges som lagets representanter til det faglige Riksting. Kvinnene vil ikke mere kunne settes utenfor på grunn av de utenomhensyn som hittil har vært de avgjørende ved valgene.

Yrkeslagene vil omfatte både arbeider, arbeidsgiver og funksjonær innen samme yrke til faglig samarbeid om de saker og for den bedrift som gir dem alle levebrød. I tilfelle av tvistemål vil en arbeidets lov avgjøre saken. På denne måten vil motsetningsforholdene bli eliminert og egeninteressene bli avløst av det solidariske samvirke, som er en absolutt nødvendighet for fremgang og lykke i samfundet.

Hvad kan så kvinnene spesielt som kvinner tilføre det faglige Riksting av erfaring og faglig innsikt? Det vil sikkert være raskere å nevne hvilke saker som I K K E berører hjemmene og kvinnene spesielt. Det er f.eks. en kjønnskjerning, at ca. 80 % av landets inntekter forvaltes av kvinner. Det er da ganske klart, at landets økonomiske disposisjoner berører kvinnene i høyeste grad. Det er det budgett hun forvalter, som lider, hvis statshusholdningen blir drevet slik, at skattene krever en alltfør stor del av hennes eller mannens inntekter. Men kvinnene må vite å bedømme de økonomiske spørsmålene ut fra sitt eget kvinnelige syn og erfaring, og ikke ut fra partienes av menn bestemte vurdering. Og hvilke av landets lover berører ikke kvinnene? Enkelte av dem berører oss ganske spesielt, f.eks. Arbeidervernlovene, hushjelploven, straffeloven (f.eks. paragraffen om abortus provokatus), skilsmisellovene, loven om ektefellers formuesforhold o.s.v. i det uendelige. Og ingen vil vel påstå, at kvinnene ikke har erfaring og innsikt ja fagkunnskap å tilføre i spørsmål som gjelder skole, kirke, kunst og vitenskap? Nu vil kvinnene få sin selvfølgeligste chance både som kvinner og som fagfolk. Det bør ikke kunne skje mer, at f.eks. meget viktige skolesaker blir avgjort helt partipolitisk uten at hverken skolefolk eller mødrene har hatt den ringeste innflytelse på avgjørelsen.

De faglige kvalifikasjoner må bli forutsetningen også for alle ansettelses i statens og kommunens administrasjon og i allt sosialt arbeid. Arbeidet for barn, for syke og gamle, forsørgen, åndssvakeforsorgen, folkehelsen, alle disse ting er saker som kvinner i årevis har båret oppe med personlig arbeid og store økonomiske offer. Hvad har de ikke spart samfundet for i sin store uegennytte og arbeidsglede. Men se bare hvordan kvinnene settes utenfor, helt eller delvis, når det offentlige i krisetid må ta sig av slike ting? På områder hvor nettopp den kvinnelige sakkunnskap og erfaring er utvilsom, blir kvinnene satt utenfor. Hvorfor? Simpelthen av gammel vane og slendrian!

Partipolitikken har sine navn, og innen deres rekker foregår opnevningene. Og i en sak som boligsaken. Hvem har vel bedre forutsetninger for å kunne bedømme slike ting sakkyndig. Men vi ser det samme forhold her. Myndighetene ser kun de partipolitiske hensyn.

Kvinnenes kamp for å få bli med i arbeidet for sitt land gjennom partipolitikken har ikke ført frem, fordi de sprette sine krefter i denne alles kamp mot alle.

Samfundet slik som det er idag er laget av menn og for mennene. Når boet idag er fallitt er det all grunn til å spørre, om det ikke før det etableres påny bør tas under overveielse, om det ikke hittil har vært forsømt å ta med i arbeidet gode krefter fra et meget viktig fag, nemlig kvinnene. Det er vår egen skyld, at så er skjedd. Vi kom med som forvirrede velgere og krevet vår plass i samfundet slik som det var istedenfor å organisere oss og kreve plass for vårt spesielle kvinnesyn på, hvordan samfundet burde være. Vi har ikke holdt sammen, vi har vært smålige og illoyale mot hverandre, vi har vært indifferente selv og ikke forstått å ta oppgavene opp på vår egen måte. Men når kallet nu kommer til oss, da slår vi en strek over allt det gamle og tar vår plass i rekkene, der hvor nettopp vår plass er i kampen for det nye Norge.

Også en annen stor oppgave venter oss kvinner. Den største av alle: den å arbeide for fred og fordragelighet mellom menneskene. Det Fredsarbeid som hittil er gjort, hvor velment det enn kan ha vært, er helt forfeilet, fordi det ikke har vært politisk nøytralt. Freden kan ikke vinnes i en ensidig kamp for ett system mot ett annet. Og den som kjemper for freden må kjempe med blanke våpen, ikke ta løgnen og ophisselsespropagandaen i sin tjeneste. Freden kan bare vinnes, når vi arbeider for ærlig forståelse mellom menneskene og mellom nasjonene innbyrdes. F o r f r e d o g f o r s t å e l s e må bli kvinnenes slagord i det arbeidet, da vil menneskenes innstilling kunne bli slik overfor hverandre, at krig blir en utenkelig løsning på problemene. Norges kvinner har aldrig hatt en bedre chance til å få være med å bygge det nye Norge, enn de har idag. Det beror bare på, om de har evnen til å høre tidens tale. Om de kan rive sig løs fra løgnens og mistenkeliggjørelsens slimete fangarmer, og om de tør ta stannpunkt straks, så de får være med fra begynnelsen å prege den nye tid i ærlighet og nøisomhet. Om de kan se tomheten og hulheten i de gamle avguds-billeder, som nu ramler sammen, om de kan og vil erkjenne, at de har tatt feil. Det er ingen skam å ha tatt feil, skam er det bare ikke å ville innrømme det.

Det er ingen ny forutsetning av idag, at omveltningene ute i verden gir støtet til forandringer også hoss oss. Det er en helt naturlig konsekvens av at alle land etterhvert gjør de samme erfaringer, har desamme skuffelser, trenger den samme fornyelsen, som kan bringe løsningen. Og løsningen kommer tilsynelatende lok overallt, men den vil naturnødvendig måtte avpasses etter de særlige forhold i hvert enkelt land. Og for vårt land vil ingen ordning passe, som ikke tok hensyn til den norske kvinnes dyktighet og selvstendighet som

husmor, mor og yrkeskvinne.

Det nye som er i emning venter på Norges kvinner. Vil de forstå? Vil de stille sine gode egenskaper til tjeneste, vil de ryste av sig den likegyldighet, som skyldes det gamle systemet, vil de se de strålende muligheter som det nye systemet har å by oss nettopp som kvinner, hjemmets, barneopdragelsens og det sociale arbeids spesielle fagfolk?

Ragna Prag Magelssen.